

УДК [821.161.2-95-92.09"191/193":356.113(477)](092)
DOI: 10.26565/2227-1864-2020-84-03

Стрілецька критика у «Літературно-Науковому Віснику» – «Віснику» періоду міжвоєнн

І. В. Роздольська

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка,
Львівський національний університет імені Івана Франка;
e-mail: yaremchuk.iryana74@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3308-1981>*

У статті проаналізовані літературно-критичні виступи представників стрілецького покоління – О. Бабія, Л. Луцива, Ю. Шкрумеляка, присвячені творчості вихідців зі стрілецької когорти – В. Бобинського, М. Голубця, М. Матиїва-Мельника, В. Атаманюка, В. Угрин-Безгришного, О. Бабія, Р. Купчинського, М. Голубця, О. Гайдукевича, М. Євшана. Автори не лише популяризують творчість побратимів і актуалізують виховний аспект творів на тему стрілецької героїки, але і виступають в обороні стрілецьких цінностей та одне одного, творячи навіть тут виразний образ стрілецького побратимства.

У портретуванні побратимів ключовим є воєнно-генераційний підхід, за яким генералізується насамперед іпостась воїна-стрільця, а згодом письменника. Відповідно і наголошено на потребі творення літератури, у якій би було сфокусовано настрої і почуття стрілецького війська на різних етапах його боротьби – в легіоні, УГА. Позитивно відзначено появу явища стрілецької літератури, із воєнного джерела, мілітарного духу і ритму епохи. В такому письменстві стрілецька критика вбачає вираз свідомості усього воєнізованого покоління галицької молоді, що зреклася власного буденного щастя в ім'я вищих національних цілей.

Стрілецька критика виявляє потребу її творців продовжувати в нових історико-політичних умовах міжвоєннн генераційні наміри часу визвольної війни 1914–1921 років – засобами літератури і національно свідомої дії. Через те «Літературно-Науковий Вісник» – «Вісник» Д. Донцова отримав суттєву підтримку стрілецьких сил, а самі вони переважно підтримали націоналістичний ідеологічно-літературний напрямок, а в політиці – рухи національного спрямування. Літературно-критичний дискурс «Вісника» представляє виразний образ стрілецької дружби і побратимства в літературно-критичній взаємній рецепції, яка проходить крізь межі літературних товариств. Критика стрілецька є прикладом генераційної солідарності рецензента і рецензованого в обороні стрілецьких цінностей.

Ключові слова: Літературно-Науковий Вісник. Українські Січові Стрільці, стрілецька критика, воєнне покоління, покоління в літературі

Роздольская И. В. Стрелецкая критика в «Литературно-Научном Вестнике» – «Вестнике» межвоенного периода

В статье проанализированы литературно-критические выступления представителей стрелецкого поколения – О. Бабия, Л. Луцива, Ю. Шкрумеляка, посвященные творчеству авторов из стрелецкой шеренги – В. Бобинского, М. Голубца, М. Матиива-Мельника, В. Атаманюка, В. Угрин-Безгришного, О. Бабия, Р. Купчинского, О. Гайдукевича, М. Евшана. Критики не только популяризуют творчество соратников и актуализируют воспитательный аспект произведений на тему стрелецкого героизма, но и выступают в обороне стрелецких ценностей и друг друга, создавая даже здесь выразительный образ стрелецкого товарищества.

В портретировании товарищей ключевым остается воєнно-генераційний підхід, в соответствии с которым генерализуется ипостась воина, а потом уже писателя. Соответственно акцентировано на необходимости создания литературы, сфокусированной на настроениях и чувствах стрелецкого войска на разных этапах его борьбы – в легионе, УГА. Позитивно отмечено появление самого явления стрелецкой литературы, из воєнного источника, мілітарного духа и ритма эпохи. В такой литературе стрелецкая критика видит выражение сознания всего воєнізованного поколения галицкой молодежи, отрешившейся от собственного обыкновенного счастья во имя высших национальных идей.

Стрелецкая критика обнаруживает то, что ее творцам необходимо продолжать в новых историко-политических условиях межвоенного периода генераційні намерення етапа освободительной войны 1914–1921 годов – посредством литературы и национально осознанных действий. Поэтому «Литературно-Научный Вестник» – «Вестник» Д. Донцова получил существенную поддержку стрелецких сил, а сами они преимущественно поддержали националистическое идеологическо-литературное направление, а в политике – также.

Літературно-критический дискурс «Вісника» представляет выразительный образ стрелецкой дружбы и товарищества, проявляющийся в дружественной рецепции, протяжный сквозь границы литературных групп. Стрелецкая критика является также примером генераційной солідарності рецензента і рецензованного в обороне стрелецких идейных ценностей.

Ключевые слова: «Литературно-Научный Вестник» – «Вестник», Украинские Сечевые Стрельцы, стрелецкая критика, воєнне покоління, покоління в літературі

Rozdolska Iryna. Riflemen criticism in the «Literaturno-Naukovyi Vistnyk» – «Vistnyk» («Literary-Scientific Bulletin» – «Bulletin») of the interwar period

The article analyzes the literary and critical speeches of the representatives of the riflemen generation – O. Babii, L. Lutsiv, Yu. Shkrumeliak, dedicated to the creativity of the natives from the riflemen cohort – V. Bobynskyy, M. Holubets, M. Matiiv-Melnyk, V. Atamanyuk, V. Uhryn-Bezhrishnyi, O. Babii, R. Kupchynskyy, O. Haidukevych, M. Yevshan, the authors not only promote the work of their brothers and actualize educational works on the subject of riflemen heroics, but also act in defense of riflemen values as well as of each other's, creating even here the expressive choices of riflemen fraternity.

In the portraiture of the siblings, a key is the military-generational approach, which firstly generalizes the warrior's posture, and then the writer's one. Accordingly, it emphasized the need to create literature that would focus the moods and feelings of a riflemen army at different stages of its struggle - in the legion, UGA. The appearance of riflemen's literature phenomenon, from a military source, a militaristic spirit and a rhythm of the era, is positively noted. In such writing, riflemen criticism expresses the consciousness of the whole paramilitary generation of Galician youth, who has renounced their everyday happiness in the name of higher national goals.

Riflemen criticism reveals the need for its creators to continue in the new historical and political conditions of war between the generational intentions during the liberation war of 1914–1921 – by means of literature and nationally conscious action. Because of this, the «Literary-Scientific Bulletin» – «Bulletin» of D. Dontsov received significant support from the riflemen forces, and they mostly supported the nationalist ideological-literary direction, and movements of the national direction in politics. The literary-critical discourse of the «Vistnyk» («Bulletin») represents the expressive image of friendship and brotherhood in the literary-critical mutual reception that runs across the boundaries of literary societies. Riflemen criticism is a device of the generative solidarity of the reviewer and the reviewed in the defense of riflemen values.

Keywords: «Literaturno-Naukovi Visnyk» – «Visnyk» («Literary and Scientific Bulletin» – «Bulletin»), Ukrainian Sich Riflemen, riflemen criticism, military generation, generation in literature

Націоналістичний напрямок характеризують як найбільш істотний в літературі галицького міжвоєнтя, який першим оформився організаційно, був найбільшим і найпромовистішим, мав суттєвий генераційний вплив на молодь. 1922 року Дмитро Донцов заснував видання під назвою «Літературно-Науковий Вістник», яка належала «найпопулярнішому не тільки в Галичині, а й на всій Україні літературно-художнього й наукового часопису кінця XIX – початку XX ст., що його редагували І. Франко, М. Грушевський, В. Гнатюк... Хоч новий «Літературно-науковий вісник оголосив себе спадкоємцем свого попередника і декларував вірність його традиціям, спрямування часопису стало зовсім інше», – зазначає М. Ільницький [6, с. 106].

Про Українських січових Стрільців на карті галицького літературного міжвоєнтя насамперед згадують у контексті літературної групи «Митуса» (Львів, 1921–1922), принагідно зачіпаючи тему дотичності військовиків до виокремлених літературно-ідеологічних напрямків, звертають увагу на світоглядні переміни «митусівців» і перехід на бік радянфілів. Хоча насамперед необхідно дослідити історію співучасті січового стрілецтва у націоналістичному напрямку.

У Р. Олійника-Рахманного та А. Животка можна відшукати «стрілецькі» факти, які доповнюють історію відновлення журналу, показують ветеранів стрілецтва рушіями видання, при тому, що дослідники зовсім випустили стрілецьку когорту із поля зору. Зокрема тим, що ініціаторами відновлення виступив Ю. Полянський та група колишніх офіцерів УГА, «особливо ті, хто був у Січових Стрільцях» [9, с. 28]. Саме «група ветеранів, яка пообіцяла фінансову підтримку» виданню, вибрала Д. Донцова своїм кандидатом та посаду головного редактора, адже мали до нього тривалу довіру іще від часу «його співпраці з місячником «Шляхи», який виходив для і за підтримки УСС у Львові між 1915–1918 роками» [5, с. 141–142]. Також видання фінансувала УВО, Українська військова організація (Львів, 1920), підпільна військово-політична структура, заснована офіцерами УСС–УГА, із стрілецьким проводом (Є. Коновалець, А. Мельник), яку підтримало чимало стрілецтва. Головним редактором журналу став Дмитро Донцов, у складі редколегії були В. Гнатюк, Командант Легіону УСС та член УНДО М. Галушинський,

співтворець галицько-буковинського куреня Січових Стрільців, учасник бою на Маківці, полковник Корпусу Січових Стрільців армії УНР та керівник УВО Є. Коновалець, старшина УГА, учасник боїв за Львів і перший краєвий командант УВО Ю. Полянський, І. Раковський, В. Дорошенко [9, с. 28].

Водночас присутність стрілецької когорти у часописі науково не виокремлювалась, тому актуальним дотепер завданням є реконструкція її профілю у часописі з огляду на літературно-критичну діяльність. Адже саме літературна критика січових стрільців у часописі, становлячи певну тематичну та ідейну єдність, спонукає придивитися до неї як до продукту генераційної діяльності військового покоління в нових повоєнних умовах, що виявляє яскраво стрілецький генераційний силует, що становить мету нашої праці із рядом завдань, серед яких – виокремлення персоналій із автури «ЛНВ»–«Вістника» міжвоєнного періоду зі стрілецькою військовою ідентифікацією, виокремлення зразків літературно-критичних дописів, що їх кваліфікуємо окремим видом маніфестацій (П. Бурдьє) військового покоління, яке в такий спосіб означає власне «силове поле» в рамках нового видання. Продуктивними інструментами осягнення цілей постає поняття спільноти в найширшому значенні цього слова та його гіпонім «покоління», «поколіннева ідентичність» із структурно-генераційного підходу, як його застосовує Р. Олійник-Рахманний [9], а також пропозиції теорії соціального аналізу об'єктивувати простір преси для кращого означення автономності поля літератури, у нашому випадку, стрілецького сегменту і визначення його «символічних капіталів», тобто генераційних ціннісних установок, що соціологія потрактовує частиною соціальної ідентичності [1].

О. Бабій, напевно, найбільш послідовний стрілецький вісниківець, як з'ясувала О. Утріско, у часописі, від першого року від часу його відновлення і до 1939 р., який повністю підтримував усі позиції головного редактора [10], і у дискусії Д. Донцова «на трьох» «про молодих» із Є. Маланюком 1923 р., чи на конгресі ОУН 1929 р. у прагненні Д. Донцова «охопити націоналізмом всі ділянки життя» [10, с. 281]. Програмними у його діяльності цього часу є статті «Ідеологічні основи сучасної західноукраїнської літератури» [7, 1929, кн. 7–9] та розвідка про Миколу Євшана [7, 1929, кн. 10; 1930, кн. 1].

У статті «Ідеологічні основи сучасної західноукраїнської літератури» обґрунтовує

програмові постулати часопису енергетизм, волонтаризм, ідеалізм у візії характеру людинотворця нового письменства [7, 1929, кн. 7, с. 598], єдність літератури і глобальної національної мети та віри в будучину – «в літературі треба знати чого хочеш і за що борешся, що є твоїм святая святих» [7, 1929, кн. 7, с. 595] автор обстоює націоналізм в літературі, а також вектор боротьби із Московією. Через те особливо критично налаштований проти галицького «москвофільства» нового рівня – письменництва прорадянського напрямку, присутніх стрільців у якому вважає зрадниками національних ідеалів і стрілецьтва. Оцінюючи внесок стрілецької генерації у розвиток національного духу, О. Бабій наголошує на цінності її мілітарної концепції, цілісної творчої концепції, поєднаної із ідеями національного визволення. На тісному духовному зв'язку генерації із національним контекстом: «той суспільний чинник, січове стрілецьтво, був ґрунтом, на яким розцвіла як надбудова стрілецька пісня, яка стала народною піснею січове стрілецьтво стало завязком цілої галицької армії, а її боротьба знов стала тою реальною дійсністю, яка мусіла сформувати світогляд поетів у душі змагання за державність. Ті об'єктивні умови мусіли витворити автоматично літературу, яка відбиває настрої та почування армії Галицької. ... Колиб була інакша суспільна об'єктивна дійсність, була б інша і поезія. Дух і ритм стрілецької пісні родився із духа і ритму епохи, бурхливої, романтичної, повної ідеалізму. Колиб стрілецька пісня не була органічним вицвітом душі народу, то той нарід не прийняв би пісню стрілецьку, як свою» [7, 1929, кн. 9, с. 809].

У літературно-критичному портреті авторства О. Бабія М. Євшана-Федюшка, за спостереженням М. Гнатюка, це «критик, що поміняв перо на зброю» [2]. Автор синтезує таку візію життєтворчості старшого сучасника і побратима, за якою відкривається виняткова цілісна особистість, в розвитку поглядів і вчинків, екзистенційним вивершенням динаміки якої постає стрілецький чин поручика УГА. Таким чином інтерпретаційною домінантою у портреті М. Євшана є домінанта воєнної генерації. Ці рядки О. Бабія писані із генераційними переживаннями причетного, болем серця, і в намірі вічної пам'яті. Колись над свіжою могилою Євшановою у Винниці 1920 року Бабій дав собі слово написати про нього. В десятиліття смерті постала праця про «письменника й старшину української армії, що впав за волю України» («Микола Євшан (Федюшка). Його життя і творчість») [7, 1929, кн. 10, с. 898]. Розвідка актуалізує такі риси особистості в психотипі Євшана та діяльності військовій і творчій – «войовничість і лицарськість, культура і любов до краси, мистецтва, до вітчизни» [7, 1929, кн. 10, с. 905].

Фіксуючись на точці Євшанового екзистенційного максимуму, О. Бабій генераційно відчитує його військовий чин, і власний, і всій свої побратимів, загалом внесок в українську справу. Реконструйовано епізод святкування проголошення Української Республіки в Галичині, яке відбувалося 31 жовтня 1919 р. у Винниці. Євшан проголосив «промову до українського війська на святі Галицької Армії» 1 листопада 1919 р.: «Це був вершок його творчості, популярності й останнє лебедине слово», слухачи якого «багато стрільців хорих, збідованих, ранених плакало, слухаючи тої промови» [7, 1929, кн. 10, с. 909]. О. Бабій звертається до спогадів іншого стрільця Юри Шкрумеляка, який працював у той час разом із Федюшкою в Архівах УГА: «скромне було це свято і сумне, до сліз сумне, хор співав Шевченкового «Косаря», такого актуального тоді для Галицької Армії. По хорі виступив на естраду поручник Євшан, одітий мене, як скромно, сухорляве лице з вистаючими висками і рурою борідкою, тонкі стиснені уста з закрускою трагізму й іронії, бистрі, ясні, проникливі очі, високе чоло. І справді слова Євшана були важкі, важкі... Нам осталося – бути лиш погноєм для майбутніх поколінь...» [7, 1929, кн. 10, с. 909], а 23 листопада Євшана поховали.

Публіцистичну промову М. Євшана О. Бабій потрактовує як збірний вислів «думок цілого покоління галицької молоді, що погинула на землях Великої України за її державність» («Микола Євшан (Федюшка). Євшан-публіцист» [7, 1930, кн. 2, с. 113]. Він вражений її патосом, силою вислову, дискурсом пророчості щодо екзистенційної перспективи стрілецької генерації, генерації «нашої», «в найтяжчу добу нашої боротьби». Велика і страшна історична правда спонукує О. Бабія до аналітичних апосіопез, і він просто цитує Євшанові екзистенційні висновки стрілецької історії страшні своєю об'єктивністю, яких, як вважає, «кожна думка, кожне слово, зроджені зі страшної дійсности «чотирикутника смерті», наче схоплені – з уст, вирвані з сердець тих тисячів стрільців, що гинули тоді від куль у бою з Московією і від тифу в лічницях»: «Ми можемо зробити тільки одно: посвятити себе до останку. Для себе життя ми вже не устроїмо. Мусимо думати тільки про життя будучих поколінь»; «Маємо зогнити, щоби могли вирости буйніші парости українського життя... хіба це не почесна роля? Це нічого, що одному, другому, сотому не стане сил і він впаде на шляху. З його трупа виростає нова сила» [7, 1930, кн. 2, с. 112]. О. Бабій сприймає Євшанове сприйняття історичної межової ситуації як підстави для національного цементування української спільноти та заклик концентруватися на ідеї збереження власної національної честі а глобально – фокусуватися лише «на ідеї національного відродження» [7, 1930, кн. 2, с. 112]. Свій шлях в нових історичних умовах Бабій знайшов в ОУН, в постстрілецькій історії вписаний в аннали визвольного руху як творець його гімну «Зродились ми великої години».

Літературно-критичний дискурс «Вістника» представляє виразний образ стрілецької дружби і побратимства в літературно-критичній взаємній реценсії, яка проходить кризу межі літературних спільнот – дописах-рецензіях О. Бабія про творчість М. Мельника («По той бік греблі: оповідання») [7, 1922, кн. 9, с.81-82], В. Бобинського («Бобинський В. Тайна танцю») [7, 1924, кн. 2, с. 183–184], В. Атаманюка («Василь Атаманюк: Нова єврейська поезія. Антологія») [7, 1924, кн. 3–4, с. 348], статті Л. Луціва (Л.Гранички) про О. Бабія («Ол. Бабій. Дві сестри. Повесть») [7, 1937, кн. 2, с. 155–156], («Ол. Бабій. Останні. Повесть з визвольної війни») [7, 1937, кн. 6, с. 472–473], Ю. Шкрумеляка про О. Бабія («Ол. Бабій Із циклів «Прамати і «Під шум Прута»»)[7, 1923, кн. 12, с. 373–374], Л. Луціва про Р. Купчинського («Роман Купчинський: «У зворах Бескиду». Повесть зі стрілецького життя. («Заметіль», частина III)») [7, 1934, кн. 5, с. 393] тощо.

У сприйнятті О. Бабія В. Атаманюк, уже новий радянський поет, позбавлений власної творчої ініціативи з огляду на тиск радянських умов життя, що живе на Східній Україні, однак все ще наділений модусом спільного воєнного буття, співтворення воєнного дискурсу, – і є відповідно до цього у статті представлений – як автор, «котрий з початку світової війни виступив на літературну ниву з цікавою збіркою воєнних поезій «Як сурми заграли до бою»» («Василь Атаманюк: Нова єврейська поезія. Антологія») [7, 1924, кн. 3–4, с. 348]. У профілі Василя Бобинського вихідною точкою інтерпретації є зв'язок твору із духом епохи і потребами душі нації, при цьому встановлено, що збірка Бобинського «Тайна танцю», що постала в роках 1918–1924, тобто «в добу наших визвольних змагань». Але позбавлена абсолютно зв'язку із ними: «На всі великі події тих літ автор не зареагував у збірці ані словом, не вийшов поза межі вузько індивідуальних настроїв» («Бобинський В. Тайна танцю») [7, 1924, кн. 2, с. 184].

У рецензії О. Бабія на збірку короткої прози «По той бік греблі» М. Матіїв-Мельник представлений власне генераційно – в координатах свідомості воєнного стрілецького покоління, до якого належав і у тісному зв'язку із соціально-історичним часом національно-визвольного змагу. Зосереджена увага на екзистенційних аспектах буття у просторі воєнного катастрофізму стрілецького автора і його героїв, на складнощах психологічного сприйняття війни в екстремних здобуття національної волі як блага для поневоленого народу та антигуманного, нелюдського і нелюдяного модусу буття як смерті, як небуття. Фактично в огляді оповідань М. Матіїва-Мельника О. Бабій представляє його в рамках сучасної дефініції втраченого

покоління, де означальною домінантою є власне антивоєнний пафос і велика екзистенційна втома. Автор із великим розумінням ставиться до того, що його побратим «дивився в криваве обличчя війни власними очима», який у пору поетичної молодості разом з іншими ровесниками спільно «на власній спині перенесли тягар війни і страхіття міжнародної ворожнечі» («Мельник М. По той бік греблі: оповідання») [7, 1922, кн. 9, с. 81], адже і його збірка «Ненависть і любов» виростає із подібних екстрем воєнного буття. Тому у рядках стільки емоційної заангажованості критика: «І тому як би він не пробував підшукати у боротьбі бадьорі мотиви, якби він не намагався підійти під смак приклонників війни, то в його слові чується смуток, біль. [...] страшна конечність приневолює навіть його взяти за кріс, хоч гаряча любов до вітчизни наказує йому кидати свої пісні на дорогу армії, що боролася за волю України Тематика оповідань зумовлена соціально-історичним часом їхньої появи, у процесі воєнних походів самого автора, «воєнної мандрівки», – і під час першої світової війни і українських визвольних змагань – «на високих горах Тиролю, в лісницях Стирії і Мадярщини і на широких степах України підчас походу української армії» [7, 1922, кн. 9, с. 82], конфлікт творів – не лише політичний, а етичний, моральний, оскільки збірний герой оповідань, як і автор, переживає екзистенційне сум'яття і перебуває у стані боротьби між «ненавистю до гнобителів свого народу і погордою до війни». При цьому М. Матіїв-Мельник об'єктивний у змалюванні реального мучеництва і трагічної героїки української армії. І хоч О. Бабій у підсумку зазначає, що автор «приходить до пересвідчення. Що все ж таки із злом та кривдою треба боротись і що активна ненависть до всього, що топче наше святе право до життя і волі – є як раз найвищим виявом туги за справедливістю» [7, 1922, кн. 9, с. 82], все ж таки конфлікт у збірці до кінця не розв'язаний, Розуміємо, що свідченням такої семантичної двошаровості є поєднання у збірці реалістичного і експресіоністичного планів зображення, які, помітив критик, трохи між собою дисонують, – екстер'єру війни та інтер'єру душі на війні.

Таку ж двошаровість переживань ліричного героя спостерігає Ю. Шкрумеляк у поетичній збірці О. Бабія «Із циклів «Прамати» і «Під шум Прута» (Львів. 1923), поділяючи його настрої і кредо як товариш, побратим, «кожний із нас, товаришів Бабія» («Ол. Бабій Із циклів «Прамати і «Під шум Прута»»)[7, 1923, кн. 12, с. 373], таким чином рецензія насамперед виявляє генераційну солідарність критика і генераційну підтримку:

У відгуку про третю частину трилогії Р. Купчинського «Заметіль» – «У зворах Бескиду» Л. Луців чітко окреслює власну генераційну ідентичність, стрілецьку як той, хто особисто знає усіх героїв твору Р. Купчинського із воєнного життя, і, відповідно, проявляє особливу прискіпливу увагу до твору зі стрілецькою тематикою: «...бож знав оте життя, знав і бачив

отих чи не усіх героїв твору, та ж виступають в літературі таки під своїми справжніми іменами й прізвищами. Коссаки, Дідушок, Черник, Перфецький, Лесь де Новіна Розлуцький, Цяпка, Опока, Михайлів, Шухевич, Галушинський - це живі люди, знані всьому стрілецтву. Деякі з них, згадаймо хоч би славного сотника С. С. Черника, є дійсними героями життя, а не тільки літератури. Для нас бій під Мотовилівкою вже є народньою епопеєю, хоч наші письменники ще про нього не знають» [7, 1934, кн. 5, с. 393].

Оцінюючи авторську поставу у повісті супроти героїв стрілецтва, Л. Луців окреслює власне негативне ставлення до «дефективного», на його думку, із відчуттям безнадії екзистенційного буттєвого модусу у творах такого гатунку, через те не сприймає Ремарка та «інших дефективістів» із засудженням війни як безглуздої різанини людей, йому вже більше імпонує стрілецька установка початку визвольних змагань у зображенні стрілецького чину, хоча і надмірно романтизована юнацтвом, що у 1914 році «як романтики зривалися до боротьби з московським велитнем». Однак вогонь стрілецького завзяття у Р. Купчинського, вважає, погас: «не находили ми в ньому того вогню, яким напевно горів він в 1914 році! Не найдуть його і ті читачі, що тільки з літературного твору пізнаватимуть ці славні часи» [7, 1934, кн. 5, с. 393].

Луців – за пошук адекватного відповідно до трагічного і величного визвольного подвигу січового стрілецтва художнього вислову, у якому нема місця ні для дрібничкових полемік уражених хворобливими амбіціями стрілецьких провідників та їхніх прихильників, ні надмірного гумору, що знецінює національне історичне значення стрілецького чину не лише у самому творі, але і у рецепції майбутніх читачів. Тут Л. Луців солідаризується із Ю. Липою та його позицією щодо «червоної літератури» (есеї «Бій за українську літературу»), яка є вибухом національного чуття автора, художнім відгуком на запити національної епохи: «Ми бажали би горяче, щоб хтось написав повість зі стрілецького життя, але – кров'ю свого серця...» («Роман Купчинський: «У зворах Бескиду». Повість зі стрілецького життя. («Заметіль», частина III)») [7, 1934, кн. 5, с. 393].

Л. Луціву ідеться про велике виховне навантаження творів актуальної державницької тематики, яким автор не може нехтувати. Тому схвалює наміри М. Голубця здійснювати власними стрілецькими писаннями «Вчорашня легенда» [4] та «Гей, видно село» [3] виховні завдання під час відтворення настроїв у середовищі Січових Стрільців, «духовної і чуттєвої атмосфери» перших стрілецьких боїв, однак вдалим у такому плані вважає результат «Вчорашньої легенди», де герої усвідомлюють власну місію і послідовно здійснюють її, а нарис «Гей, видно село», дещо епігонським щодо

твору Р. Купчинського у фабулі та схемі персонажів [8, с. 376–777].

Емоційно занурений у стрілецькі часи, Л. Луців, відгукується чи не на кожному стрілецьку літературну подію. Позитивно відзначаючи усі нові факти появи стрілецьких творів – «стрілецької комедії», «стрілецької повісті», стрілецької драми» тощо, актуалізує власне бачення теми і жанру твору, аналізує хиби.

Вітаючи вихід «Історично-побутових картин із життя «Українських Січових Стрільців» у трьох діях зі співами й танцями» М. Утрина- Безгрішного: «Лицарі Залізної остроги» як твір, скерований «освітлити рефлектором комедії стрілецьке життя в запіллі на тлі потішньої «Залізної Остроги», жанрове виконання не вважає вдалим [7, 1935, кн. 2, с. 157], хоча стрілецька атмосфера у творі відповідає документальним свідченням учасників театралізованого «Залізна строга», наповнена грою, дотриманням придуманого лицарського кодексу, шаржованістю персонажів. Критик потребує максимально об'єктивного зображення історичних осіб у стрілецькій повісті, відповідності історичній правді. З цього огляду потрактує невідповідною концепцію зображення стрілецького військового провідництва у творі М. Голубця «Рік грози і надій 1914» [7, 1935, кн. 3, с. 233]. На його думку, документалізм виправдовує себе не лише в мемуарно-документальній прозі, але і в художній. Історична література володіє найбільшою виховною силою і найбільшою силою національної пам'яті, адже відкриває «наново картини слави нашого народу». Та водночас для Луціва-стрільця і його генерації читання стрілецької мемуаристики – велике екзистенційне випробування, величезна генераційна межова ситуація: «Та одночасно жахаюся братися за книгу спогадів, бо боюся, що там знову знайду згадку про наші помилки, бо відкриються наново рани, коли згадаємо про наші помилки, несвідомість народніх мас за Збручем, міжособиці між двома нашими урядами, що не могли знайти спільної мови, сидячи на клаптику Кам'янецької землі» («Остап Гайдукевич – Було колись (Із записок полевого духовника УГА», «Володимир Калина – Курінь смерті УСС. Спогади старшини. З історичним вступом Миколи Голубця») [7, 1936, кн. 4, с. 317].

Бачимо, що стрілецьке минуле і переживання геополітичної катастрофи, буття в координатах «життя – смерть» тримає міцно чи не кожного, стаючи генераційним тягарем: «Для мене цікаві вони ще й тим, що пишуть про те, що й ми частинно особисто бачили. Здається нам, що знову бачимо оту зловіщу річку Збруч, що таку сумну роллю відограла в історії нашого народу. Воскресають славні бої, чуємо стукіт нашої відважної артилерії, бачимо витривалість піхоти, що часто мусіла йти до наступу не тільки без куль, але - на родючій українській землі! – і без хліба...» [7, 1936, кн. 4, с. 317].

Окрім ідейної виразності героя, психологічної вмотивованості його виняткової бойової постави,

критик на основі аналізу повісті О. Бабія «Останні» вимагає від стрілецького твору достойної мистецької вартості, без якої твір не може належно впливати на читача, не може мати «тієї доленосної вартості, якої домагається автор від нього» [7, 1937, кн. 6, с. 472–473].

Отже, стрілецька автура на сторінках «ЛНВ»-«Вістника» послідовно маніфестувала у форматі літературно-критичних дописів присутність власної соціальної структури. У публікаціях О. Бабія, Л. Луціва, Ю. Шкрумеляка, присвячені творчості вихідців зі стрілецької когорти – В. Бобинського, М. Голубця, М. Матієва-Мельника, В. Атаманюка, В. Угрин-Безгрішного, О. Бабія, Р. Купчинського, М. Голубця, О. Гайдукевича, М. Євшана витворено збірний образ стрілецької когорти, реалізовано намір оборони того порядку, що

існував у літературному полі військової спільноти. Тут актуалізовано цінності воєнної генерації – імператив обстоювання національно-державницьких прав українців, ідею мілітарного здобуття цих прав, піднесення цінності стрілецького визвольного чину, загалом модус військового – стрільця, що потрактовано «своїм» в рамках обстоюваної соціальної ідентичності. Бачимо онтологічне протистояння тотожностей як «свій»-«чужий» в процесі відходу від стрілецької ідентичності окремих стрільців. Також виразною постає взаємна підтримка стрілецтва, що емоційно структурує соціальну групу на рівні психологічного усвідомлення єдності. У новий період стрілецтво перенесло і власні психологічні травми воєнного часу, зокрема досвід воєнного катастрофізму, модус межової ситуації.

Література

1. Бурдые П. Поле литературы // Новое литературное обозрение, 2000. № 45. С. 22–87. Режим доступа: <http://bourdieu.name/content/burde-pole-literatury>
2. Гнатюк М. Критик, що поміняв перо на зброю (літературно-критична діяльність Миколи Євшана (Федюшки). Львів, 1995. 94 с.
3. Голубець М. Гей, видно село... Львів : Українська бібліотека, 1934. 125 с.
4. Голубець Микола Вчорашня легенда. З передмовою Автора. Львів : Українська бібліотека, 1933. 127 с.
5. Животко А. Історія Української преси. Регенсбург : Український Технічний Сільськогосподарський Інститут, 1946. 334 с.
6. Ільницький М. Від «Молодої музи» до «Празької школи». Львів: Інститут Українознавства НАН України, Львівський обласний методичний інститут освіти, 1995. 318 с.
7. Літературно-Науковий Вістник (1922–1932) / Вістник (1933–1939) / Ред. Д. Донцов. Львів, 1922–1939.
8. Луців Л. Література і життя. Джерзі ситі, Нью Йорк, [1981]. 480 с.
9. Олійник-Рахманний Р. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919–1939 роки). К. : Четверта хвиля, 1999. 240 с.
10. Утріско О. Присутність Олесья Бабія у «Літературно-науковому Вістнику» – «Вістнику» Дмитру Донцова: бібліографічний та біографічний аспекти // Вісниківство: літературна традиція та ідеї. Науковий збірник: Вип. 2 / Ред. колегія: О. Баган (голова), П. Іванишин (заст. голови), В. Дончик та ін. Дрогобич: Посвіт, 2012. С. 277–287.

References

1. Bourdieu, P. (2000). Pole literary. *Novoye literaturnoe obozreniye*, 45, 22–87. Available at: <http://bourdieu.name/content/burde-pole-literatury>
2. Hnatiuk, M. (1995) *Krytyk, shcho pominiav pero na zbroiu (literaturno-krytychna diialnist Mykoly Yevshana (Fediushky))*. Lviv. 94 p.
3. Holubets, M. (1934). *Hei, vydno selo...* Lviv : Ukrainska biblioteka. 125 p.
4. Holubets, M. (1933). *Vchorashnia liegenda. Z peredmovoii Avtora*. Lviv: Ukrainska biblioteka. 127 p.
5. Zhyvotko, A. (1946). *Istoriia Ukrainkoi presy*. Rehensburh: Ukrainskyi Tekhnichnyi Silskohopodarskyi Instytut. 334 p.
6. Ilnytskyi, M. (1995) *Vid «Molodoi muzy» do «Prazkoi shkoly»*. Lviv: Instytut Ukrainoznavstva NAN Ukrainy, Lvivskiy oblasnyi metodychnyi instytut osvity. 318 p.
7. Dontsov, D., ed. (1922-1939). *Literaturno-Naukovyi Vistnyk (1922–1932)/ Vistnyk (1933–1939)*. Lviv.
8. Lutsiv, L. (1981). *Literatura i zhyttia. Dzherzi syti, Niu York*. 480 p.
9. Oliinyk-Rakhmannyi, R. (1999) *Literaturno-ideolohichni napriamky v Zakhidnii Ukraini (1919–1939 roky)*. K.: Chetverta khvyliia. 240 p.
10. Utrisko, O. (2012) *Prysutnist Olesia Babiia u «Literaturno-naukovomu Vistnyku» – «Vistnyku» Dmytra Dontsova: bibliohrafichniy ta biohrafichniy aspekty*. *Visnykivstvo: literaturna tradytsiia ta idei. Naukovyi zbirnyk*, 2, 277–287.

Роздольська Ірина Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка, Львівський національний університет імені Івана Франка (79000, вул. Університетська,1, Львів-1, Україна); e-mail: yaremchuk.iryana74@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3308-1981>

Роздольская Ирина Владимировна, кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры украинской литературы имени акад. М. Возняка, Львовский национальный университет имени Ивана Франко (79000, ул. Университетская,1, Львов-1, Украина); e-mail: yaremchuk.iryana74@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3308-1981>

Rozdolska Iryna Volodymyrivna, candidate of philological sciences, docent of the Mykhailo Vozniak Department of Ukrainian Literature, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine); e-mail: yaremchuk.iryana74@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3308-1981>